

Висновки з проведеного дослідження. Визначені принципи та функції моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників уможливорює більш глибоке розуміння його теоретичних основ. Подальші дослідження полягають у вивченні методичних аспектів цього виду моніторингу з метою його адаптації до практичного застосування у професійно-технічних навчальних закладах у сучасних умовах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. 376 с.

2. Братаніч Б.В., Ільченко І.Г. Самоактуалізація особистості та освіта. Філософські проблеми освіти. 2011. № 2. С. 13–20.

3. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. СПб.: Питер, 2011. 512 с.

4. Маслоу А. Мотивация и личность. СПб.: Евразия, 2001. 475 с.

5. Психология и педагогика: учебник / под ред. П.И. Пидкасистого. Москва: Издательство Юрайт; Высшее образование, 2010. 714 с.

6. Роджерс К.Р. Консультирование и психотерапия. Новейшие подходы в области практической работы: монография / пер. с англ. М.: ЭКСМО. Пресс, 2000. 464 с.

7. Ушмарова В.В. Формування готовності вчителів початкової школи до роботи з обдарованими учнями в системі неперервної педагогічної освіти: монографія. Харків: Видавець Рожко С.Г., 2016. 400 с.

УДК 373.2.011.3-051

ДО ПРОБЛЕМИ РОЗРОБКИ ПРОФЕСІОГРАМИ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Демченко М.О., аспірант кафедри
педагогіки і методики технологічної та професійної освіти
Донбаський державний педагогічний університет

У статті розглянуто професійні та виробничі функції вихователя закладу дошкільної освіти. Визначено професійні компетенції, якими повинен володіти вихователь закладу дошкільної освіти; якості, що забезпечують успішність виконання професійної діяльності, і ті, які перешкоджають ефективності виконання професійної діяльності вихователя дітей дошкільного віку.

Ключові слова: вихователь закладу дошкільної освіти, професійні та виробничі функції вихователя, професійні компетенції, професіограма вихователя.

В статье рассмотрены профессиональные и производственные функции воспитателя заведения дошкольного образования. Определены профессиональные компетенции, которыми должен обладать воспитатель заведения дошкольного образования; качества, обеспечивающие успешность выполнения профессиональной деятельности, и те, которые препятствуют эффективности выполнения профессиональной деятельности воспитателя детей дошкольного возраста.

Ключевые слова: воспитатель заведения дошкольного образования, профессиональные и производственные функции воспитателя, профессиональные компетенции, профессиограмма воспитателя.

Demchenko M.O. TO THE PROBLEM OF THE DEVELOPMENT OF PRE-SCHOOL EDUCATOR'S PROFESSIONIOPGRAM

In the article the professional and production functions of a teacher of an institution of preschool education are considered. The professional competencies that the tutor of the pre-school education institution should have; the qualities that ensure the success of the performance of professional activity and quality, which hamper the effectiveness of the performance of the professional activities of the pre-school child caregiver, are singled out.

Key words: educator of the preschool education institution, professional and production functions of the educator, professional competence, profессиogram of the educator.

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві, яке швидко розвивається і постійно змінюється, висувуються особливі вимоги до виховання дітей, зокрема до виховання дітей дошкільного віку. Саме в цьому віці у дитини закладаються основи світогляду, соціальної поведінки, етнічних норм

і моральних якостей. До кінця дошкільного віку у дітей формується самосвідомість і самооцінка, які відіграватимуть вирішальну роль на життєвому шляху людини. Відповідальність за розвиток цих якостей лягає на вихователів. Обов'язок вихователя за кілька років перебування дитини в закладі

дошкільної освіти – закласти основу емоційного, морального, соціального, творчого й інтелектуального розвитку дитини, враховуючи її здібності, індивідуальні особливості. Цей розвиток забезпечується професіоналізмом вихователя закладу дошкільної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідження, що розкривають окремі аспекти підготовки фахівців дошкільної освіти, висвітлено у наукових працях Н. Денисенко, Н. Лисенко, З. Плохій та ін. Структуру і зміст психолого-педагогічної і фахової підготовки майбутніх вихователів розглядали Л. Артемова, Г. Беленька, О. Богінч, М. Машовець та ін. В означених дослідженнях розкрито зміст і технологію формування професійної компетентності майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти.

Зміст, методи та форми навчання студентів розкрито у дослідженнях Л. Артемової, А. Богуш, Н. Лисенко, О. Пометун та ін.

Постановка завдання. Мета статті – розглянути професійні та виробничі функції вихователя закладу дошкільної освіти; визначити професійні компетенції, якими повинен володіти вихователь закладу дошкільної освіти; виокремити якості, що забезпечують успішність виконання професійної діяльності, та ті, які перешкоджають ефективності виконання професійної діяльності вихователя дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професіограма вихователя закладу дошкільної освіти – це описова модель діяльності вихователя закладу дошкільної освіти, яка включає: основні виробничі функції та типові задачі діяльності педагога; професійні знання й уміння; основні вимоги до особистості педагога [4, с. 39].

Як зазначає дослідник В.В. Синявський, професіограма є повним описанням виробничо-технічних, технологічних, соціально-психологічних, медико-гігієнічних умов професійної діяльності та психологічних і психофізіологічних вимог, які професія висуває до людини. У професіограмі вказуються функції професії та труднощі в її освоєнні, пов'язані з певними індивідуально-психологічними особливостями людини [5, с. 8].

На відповідну професіограму спирається освітньо-кваліфікаційна характеристика спеціальності, у якій відображаються особливості професії вихователя закладу дошкільної освіти. Освітньо-кваліфікаційна характеристика є офіційним документом, наявність якого визначено Законом України «Про освіту» (ст. 58).

Кваліфікаційна характеристика має три розділи: «Завдання та обов'язки» – перелік

основних трудових функцій; «Повинен знати» – основні вимоги, що висуваються до працівника щодо професійних знань, а також знань законодавчих та інших нормативних документів; «Кваліфікаційні вимоги» – визначено необхідний рівень професійної підготовки, що засвідчується документами про освіту, а також вимоги до стажу роботи.

Зупинимося більш детально на вивченні професійних і виробничих функцій вихователя закладу дошкільної освіти.

Дослідниця Т. Поніманська виділяла такі основні професійні функції вихователя, як: догляд за дітьми, гностично-дослідницька, виховна, конструкторсько-організаційна, діагностична, координуюча.

Догляд за дітьми – забезпечення життєдіяльності дітей на основі передових методик і технологій педагогічної діяльності; турбота про їхнє здоров'я, створення позитивного емоційного стану, раціонального виховного середовища, надання за необхідності першої медичної допомоги; проведення загартовувальних та інших оздоровчих заходів; профілактика порушень стану здоров'я дітей.

Гностично-дослідницька – вивчення індивідуально-особистісних особливостей дітей, збір та аналіз фактів їхньої поведінки, становлення причин і наслідків вчинків вихованців; проектування розвитку особистості кожної дитини і дитячого колективу загалом; засвоєння передового досвіду, нових педагогічних технологій.

Виховна – розробка і здійснення змісту виховання та навчання, підбір нових форм і методів, спрямованих на формування у дитини ставлення до природи, навколишнього світу, інших людей і самої себе, інтересу та культури пізнання.

Конструкторсько-організаційна – організація педагогічного процесу закладу дошкільної освіти, використання нових форм роботи з дітьми, моделювання і керівництво різними видами їх діяльності, педагогічне управління поведінкою й активністю.

Діагностична – визначення рівня розвитку дітей, стану педагогічного процесу і завдань освітньо-виховної роботи, їх відповідність вимогам часу.

Координуюча – забезпечення єдності роботи закладу дошкільної освіти та сім'ї, спрямованої на створення повноцінного виховного потенціалу середовища, сприятливого для становлення самостійної, творчої особистості дитини, використання педагогічно доцільних форм роботи з батьками на основі диференційованого підходу до різних типів сім'ї [1, с. 59].

Як зазначають науковці Л.П. Загородня та С.А. Тітаренко, сучасний вихователь закладу дошкільної освіти виконує такі про-

фесійні функції: оздоровчо-профілактичну, освітню, виховну, розвивальну, нормативну, просвітницьку, комунікативну, інформаційну, координувальну, функцію рефлексії, діагностично-прогностичну, планувальну, контролюючу, самовдосконалення.

Оздоровчо-профілактична функція – збереження життя і здоров'я дітей в умовах закладу дошкільної освіти, профілактика захворюваності.

Освітня – свідоме оволодіння дидактичною теорією, системою професійних знань, умінь і навичок, соціальним досвідом на користь дитини та суспільства; спрямована також на задоволення інформаційних знань.

Виховна – виховання переконань, мотивів, цінностей, норм поведінки; пов'язана з розвитком духовності особистості; спрямована як на вихователя, так і на дитину.

Розвивальна – розвиток професійного мислення, пам'яті, мовлення, педагогічних здібностей.

Нормативна – регулювання системи діяльності вихователя (знання норм педагогічної діяльності додає вихователю впевненості в правильності своїй дії).

Просвітницька – забезпечення впливу всіх соціальних інститутів на особистість дитини дошкільного віку.

Комунікативна – володіння прийомами комунікативної взаємодії з дітьми різного віку і різними психолого-педагогічними особливостями розвитку.

Інформаційна – орієнтування вихователя в різноманітній психолого-педагогічній і методичній інформації, уміння користуватися різними носіями інформації, володіння засобами інформаційних технологій.

Функція рефлексії – розуміння вихователем власної педагогічної діяльності, оцінювання особистісних якостей, емоційних реакцій і когнітивних здібностей; наявність у вихователя критичного мислення, прагнення до аналізу, обґрунтованість своєї позиції, готовності до адекватного сприйняття інформації.

Діагностико-прогностична – уміння комплексно і творчо розв'язувати складні професійні завдання.

Планувальна – уміння вихователя планувати навчально-виховну роботу з дітьми певної вікової групи.

Контролююча – перевірка якості й ефективності роботи, яку здійснює вихователь.

Координувальна – уміння варіювати зміст навчального процесу, добирати педагогічні технології для роботи з дітьми дошкільного віку.

Самовдосконалення – професійне зростання вихователя, безперервна опти-

мізація навчально-виховної роботи з урахуванням вимог часу [2, с. 12–15].

Науковець Ю.М. Косенко наголошує на таких виробничих функціях педагога закладу дошкільної освіти, як: охорона життя та здоров'я дітей, психолого-педагогічна, освітньо-виховна, організаційно-педагогічна, соціально-педагогічна, самовдосконалення, організаційно-методична, адміністративна.

Охорона життя та здоров'я дітей – забезпечення повноцінного фізичного та психічного розвитку дітей, зміцнення та збереження їх фізичного і психічного здоров'я.

Психолого-педагогічна – вивчення вікових та індивідуальних особливостей дітей, проектування індивідуального розвитку особистості дитини; стимулювання розвитку емоційної, інтелектуальної та вольової сфери особистості дитини; сприяння розвитку пізнавальної сфери дитини, природних задатків, рухових якостей, творчих нахилів і здібностей; формування позитивних якостей особистості дитини тощо.

Освітньо-виховна – реалізація у педагогічному процесі закладу дошкільної освіти Базового компонента дошкільної освіти, Програм виховання та навчання дітей дошкільного віку; формування фізичної, психологічної (особистісної, емоційно-вольової), інтелектуальної готовності дітей до школи.

Організаційно-педагогічна – створення умов для успішного навчання і виховання дітей; організація матеріального середовища, методичне забезпечення навчально-виховного процесу, створення сприятливих умов для саморозвитку дитини.

Соціально-педагогічна – робота з батьками та сім'ями вихованців: просвітницька діяльність, консультування, перспективне планування роботи з батьками.

Самовдосконалення – розвиток позитивних якостей власної особистості на основі самоаналізу та самооцінки, удосконалення власної професійної майстерності.

Організаційно-методична – організація методичної роботи з педагогічними кадрами у закладі дошкільної освіти: вивчення інструктивних документів, моніторинг стану освітньої діяльності, планування й організація методичної роботи, вивчення та розповсюдження кращого педагогічного досвіду.

Адміністративна – забезпечення діяльності закладу дошкільної освіти [4, с. 39–44].

Спираючись на дослідження педагогів і психологів, а також на основі кваліфікаційної характеристики, розглянутих професійних і виробничих функцій вихователя закладу дошкільної освіти визначимо професіограму вихователя дітей дошкільного віку (табл. 1).

Таблиця 1

Професійна галузь	Педагогіка
Умови роботи	У приміщенні, на повітрі
Домінуювальні види діяльності	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організація та проведення роботи зі всебічного (фізичного, розумового, морального, трудового, естетичного) розвитку дітей дошкільного віку. 2. Підготовка дітей до навчання у школі. 3. Забезпечення дотримання санітарно-гігієнічних норм у приміщеннях. 4. Виховання у дітей навичок особистої гігієни. 5. Організація своєчасного та якісного харчування дітей. 6. Консультування батьків із питань навчання та виховання дітей. 7. Відповідальність за життя та здоров'я дітей.
Професійні функції	<ol style="list-style-type: none"> 1. Освітня. 2. Пізнавальна. 3. Комунікативна. 4. Інформаційна. 5. Методична. 6. Організаційна. 7. Самовдосконалення. 8. Педагогічна рефлексія.
Професійні компетенції, якими повинен володіти вихователь закладу дошкільної освіти	
Знати	<ol style="list-style-type: none"> 1. Фізіологічні та вікові особливості дітей раннього та дошкільного віку. 2. Особливості розвитку пізнавальних процесів дітей раннього та дошкільного віку. 3. Особливості формування особистості дитини дошкільного віку в різних видах діяльності. 4. Особливості міжособистісних взаємовідносин у з групі дітей раннього та дошкільного віку. 5. Особливості організації дитячих ігор, розваг, самостійної діяльності. 6. Санітарно-гігієнічні вимоги до приміщень, обладнання.
Вміти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Планувати освітній процес згідно з Програмою навчання і виховання дітей, Базовим компонентом дошкільної освіти. 2. Добирати форми і методи роботи з дітьми. 3. Сприяти розвитку позитивних рис особистості дитини дошкільного віку. 4. Створити умови для всебічного розвитку особистості дитини. 5. Створювати психологічно комфортну атмосферу в групі дітей. 6. Формувати навички здорового способу життя. 7. Взаємодіяти з батьками та родинами вихованців.
Якості, що забезпечують успішність виконання професійної діяльності вихователя дітей дошкільного віку	
Особистісні якості, інтереси та схильності	<ol style="list-style-type: none"> 1. Комунікативні здібності: навички спілкування з людьми. 2. Вербальні здібності: уміння чітко, ясно, виразно говорити. 3. Організаторські здібності. 4. Здатність до співпереживання. 5. Розвинута пам'ять, наочно-дієве мислення. 6. Високий рівень розподілу уваги: здатність приділяти увагу декільком об'єктам одночасно.
Якості, що перешкоджають ефективності виконання професійної діяльності вихователя дітей дошкільного віку	<ol style="list-style-type: none"> 1. Любов до дітей. 2. Уміння зацікавити, повести за собою. 3. Відповідальність, уважність. 4. Самоконтроль і врівноваженість, терпимість. 5. Товариськість, тактовність. 6. Інтерес та повага до інших людей. 7. Вимогливість до себе та інших. 8. Уважність, спостережливість. 9. Уміння контролювати власну поведінку й емоції.
Медичні протипоказання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Неорганізованість. 2. Безвідповідальність. 3. Психічна й емоційна неврівноваженість. 4. Агресивність, жорстокість. 5. Ригідність мислення. 6. Егоїстичність. 7. Відсутність любові до дітей. 8. Нездатність до співпереживання.

Галузі застосування професійних знань	<ol style="list-style-type: none"> 1. Нервово-психічні захворювання. 2. Захворювання серцево-судинної та дихальної систем, опорно-рухового апарату, органів зору та слуху. 3. Хронічні інфекційні та шкіряно-венеричні захворювання. 4. Люди, які є вірусоносіями. 5. Люди, які мають шкідливі звички (паління, алкоголь, наркоманія).
Перспективи кар'єрного росту	<ol style="list-style-type: none"> 1. Державні та приватні заклади дошкільної освіти. 2. Групи подовженого дня в загальноосвітніх школах. 3. Будинки інтернатного типу, будинки дитини, центри раннього розвитку дитини. 4. Сімейний вихователь. 5. Дитячі табори.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вихователь-методист. 2. Методист закладу дошкільної освіти. 3. Завідувач закладу дошкільної освіти. 4. Спеціаліст методичного кабінету відділу освіти.

Висновки з проведеного дослідження.

Отже, на основі опрацьованої психолого-педагогічної літератури були виділені професійні функції вихователя, а саме: освітня, пізнавальна, комунікативна, інформаційна, методична, організаційна, самовдосконалення, педагогічна рефлексія, реалізація яких має відбуватися ще під час навчання у закладі вищої освіти.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у пошуці освітніх електронних ресурсів, за допомогою яких відбуватиметься реалізація професійних функцій майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти під час навчання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Георгян Н.М., Зінченко В.М. Дошкільна педагогіка. Курс лекцій: навч. посіб. Ч. I, II. Слов'янськ: СДПУ, 2003. 143 с.
2. Загородня Л.П., Тігаренко С.А. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного навчального закладу. Суми: Університетська книга, 2010. 319 с.
3. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
4. Косенко Ю.М. Основи педагогічної майстерності вихователя: навч.-метод. посіб. Маріуполь: ТОВ «Друкарня «Новий світ», 2014. 360 с.
5. Синявський В.В. Професіограми і психограми професій педагогічного спрямування: метод. посіб. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. 84 с.